

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

KGP.410.4.6.2024

Juan Antonio Yeristam Arteché
Prezes Zarządu
CELSA Huta Ostrowiec Spółka z o.o.
ul. Samsonowicza 2
27-400 Ostrowiec Świętokrzyski

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/014 Programy wsparcia dla przedsiębiorstw energochłonnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	CELSA Huta Ostrowiec Spółka z o.o. ul. Samsonowicza 2, 27-400 Ostrowiec Świętokrzyski
Kierownik jednostki kontrolowanej	Juan Antonio Yeristam Arteché Prezes Zarządu, od dnia 14 kwietnia 2016 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Wnioskowanie, wykorzystanie, rozliczanie pomocy publicznej otrzymanej w ramach programów wsparcia i jej wpływ na kształtowanie się wyników finansowych i wskaźników ekonomicznych beneficjenta.
Okres objęty kontrolą	2019-2024 (pierwsza połowa) z uwzględnieniem dowodów sprzed i po tym okresie, o ile miały wpływ na ocenę kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art.2 ust 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
Kontroler	Mirosław Wójtowicz, główny specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr KGP/48/2024 z 28 czerwca 2024 r.

(akta kontroli str.1)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania CELSA Huta Ostrowiec sp. z o.o.³ w zakresie wnioskowania o wsparcie i wykorzystania wsparcia otrzymanego w związku ze wzrostem rynkowych cen energii elektrycznej i gazu ziemnego, w tym z tytułu przenoszenia kosztów zakupu uprawnień do emisji CO₂ na ceny energii elektrycznej zużywanej do wytwarzanych produktów.

Środki publiczne w wysokości 226 584,1 tys. zł zostały wykorzystane zgodnie z zasadami zawartych umów oraz uzyskanych decyzji, a udzielone wsparcie finansowe przyczyniło się do zachowania konkurencyjności wyrobów oraz stabilizowało sytuację ekonomiczną Spółki wobec wysokiej dynamiki wzrostu cen nośników energii wykorzystywanej w procesie produkcyjnym.

Uzasadnienie oceny ogólnej

CELSA należała do podmiotów sektora energochłonnego wskazanych w ustawie z 19 lipca 2019 r. *o systemie rekompensat dla sektorów i podsektorów energochłonnych*⁴ oraz ustawie z dnia 29 września 2022 r. *o zasadach realizacji programów wsparcia przedsiębiorców w związku z sytuacją na rynku energii w latach 2022-2024*⁵, zatem była uprawniona do ubiegania się o wsparcie. CELSA prawidłowo wnioskowała do Urzędu Regulacji Energetyki oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, podając we wnioskach dane wynikające z prowadzonej ewidencji księgowej na podstawie dowodów potwierdzających dokonywane zakupy energii elektrycznej i gazu ziemnego. Wsparcie zostało przyznane w związku z wytwarzaniem produktów wskazanych w PKD 2007 / PKWiU 2015 – 24.10 *Produkcja surowców żelazostopów, żeliwa i stali oraz wyrobów hutniczych*, w czterech instalacjach, których dalsze funkcjonowanie potwierdzono w toku czynności kontrolnych. Ujęte we wnioskach ilości energii elektrycznej dotyczyły energii zużytej bezpośrednio w ww. instalacjach. Powyższe potwierdził również raport niezależnego biegłego rewidenta z wykonania usługi atestacyjnej.

CELSA prawidłowo sporządziła i przekazała rozliczenia udzielonego wsparcia, jak również realizowała zadania w zakresie poprawy efektywności energetycznej, w tym ustalone w audycie energetycznym i przyjęte do realizacji w związku z udzielonym wsparciem.

Udzielone wsparcie przyczyniło się do poprawy konkurencyjności wyrobów Spółki oraz utrzymania stabilnej sytuacji ekonomicznej zapewniając poprawę płynności finansowej oraz rentowności Spółki.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej również: Celsa lub Spółka.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 1215. Dalej : ustawa o systemie rekompensat.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 2088. Dalej: ustawa o zasadach realizacji programów wsparcia.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

1. Wnioskowanie, wykorzystanie, rozliczanie pomocy publicznej otrzymanej w ramach programów wsparcia i jej wpływ na kształtowanie się wyników finansowych i wskaźników ekonomicznych beneficjenta

1.1 Prawdliwość pozyskiwania przez beneficjenta pomocy w formie rekompensat

Opis stanu faktycznego

Ustawą o systemie rekompensat, która weszła w życie 29 sierpnia 2019 r., wprowadzono przepisy umożliwiające przyznawanie rekompensat przedsiębiorcom z sektorów i podsektorów przemysłu energochłonnego, których rentowność oraz konkurencyjność była zagrożona w wyniku wzrostu kosztów energii elektrycznej, spowodowanej rosnącymi cenami zakupu uprawnień do emisji gazów cieplarnianych. Wykaz sektorów i podsektorów energochłonnych zawarto w załączniku nr 2 do ustawy o systemie rekompensat. W odniesieniu do CELSA Huta Ostrowiec Sp. z o.o. była to pozycja siódma załącznika PKD 2007 / PKWiU 2015 – 24.10 Produkcja surowki żelazostopów, żeliwa i stali oraz wyrobów hutniczych.

CELSA Huta Ostrowiec Sp. z o.o. w latach 2019-2023 wnioskowała o przyznanie rekompensat w związku z działalnością produkcyjną prowadzoną w następujących instalacjach:

- Stalownia ilościowa (ZWW), w której wytwarzanym produktem była stal węglowa z pieca łukowego – stal surowa (niestopowa) zawierająca poniżej 8% metalicznych pierwiastków stopowych i przypadkowych domieszek (24.10.T1.21),
- Stalownia jakościowa (ZWK), w której wytwarzanym produktem była stal węglowa z pieca łukowego – stal surowa (niestopowa) zawierająca poniżej 8% metalicznych pierwiastków stopowych i przypadkowych domieszek (24.10.T1.21),
- Walcownia drobna (Walcownia 1), której produktem były pręty walcowane na gorąco, ze stali (24.10.6),
- Walcownia Średnia (Walcownia 2) której produktem były pręty walcowane na gorąco, ze stali (24.10.6), kształtowniki otwarte obrobione na gorąco ze stali, ścianka szczelna ze stali oraz elementy konstrukcyjne torów kolejowych lub tramwajowych ze stali (24.10.7).

Zgodnie z art. 5 ustawy o systemie rekompensat o przyznanie rekompensaty mógł ubiegać się podmiot, który:

- 1) posiadał tytuł prawny do instalacji w celu jej eksploatacji;
- 2) posiadał wdrożony system zarządzania środowiskowego⁶ lub system zarządzania środowiskowego potwierdzony certyfikatem ISO 14001 wydanym przez niezależną i uprawnioną w tym zakresie jednostkę certyfikującą, lub system zarządzania energią potwierdzony certyfikatem ISO 50001 wydanym przez niezależną i akredytowaną w tym zakresie jednostkę akredytującą;

⁶ O którym mowa w art. 2 pkt 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1221/2009 z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie dobrowolnego udziału organizacji w systemie ekzarządzania i audytu we Wspólnocie (EMAS), uchylającego rozporządzenie (WE) nr 761/2001 oraz decyzje Komisji 2001/681/WE i 2006/193/WE (Dz. Urz. UE z 2009 r. Nr 342, str. 1, ze zm.).

- 3) nie został postawiony w stan likwidacji lub wobec którego nie jest prowadzone postępowanie upadłościowe w rozumieniu ustawy – *Prawo upadłościowe* oraz postępowanie upadłościowe obejmujące likwidację majątku dłużnika prowadzone na podstawie ustawy *prawo restrukturyzacyjne*;
- 4) nie zalegał z zapłatą podatków stanowiących dochód budżetu państwa, z wyjątkiem przypadków, gdy uzyskały przewidziane prawem zwolnienie, odroczenie, rozłożenie na raty zaległości podatkowych albo podatku lub wstrzymanie w całości wykonania decyzji właściwego organu podatkowego;
- 5) nie zalegał z zapłatą należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, z wyjątkiem przypadków, gdy zawarł umowę o odroczeniu terminu płatności albo umowę o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne.

W wyniku kontroli przedstawionych przez Spółkę dokumentów, tj. zaświadczeń z US i ZUS, certyfikatu ISO 14001:2015, oświadczeń i wyjaśnień oraz weryfikacji zapisów w KRS, potwierdzono spełnienie przez CELSA Huta Ostrowiec sp. z o.o. wymogów określonych w art. 5 ustawy o *systemie rekompensat*, uprawniających Spółkę do ubiegania się o przyznanie rekompensaty.

(akta kontroli str. 8-12, 42-353)

W okresie 2019-2024 CELSA pięciokrotnie (w 2020 r., 2021 r., 2022 r., 2023 r. i 2024 r.) wnioskowała o wsparcie do Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (URE). Wnioski składane w kolejnych latach dotyczyły wsparcia za rok poprzedni, w tym:

- w 2020 r. (za 2019 r.) wnioskowano o wsparcie w wysokości 29 926,4 tys. zł;
- w 2021 r. (za 2020 r.) o wsparcie w wysokości 46 991,9 tys. zł;
- w 2022 r. (za 2021 r.) o wsparcie w wysokości 41 960,0 tys. zł;
- w 2023 r. (za 2022 r.) o wsparcie w wysokości 88 971,3 tys. zł.

Wymienione powyżej wnioski zostały pozytywnie rozpatrzone przez URE, a wsparcie zaakceptowane w wysokości wnioskowanej. Kwota wypłaconego wsparcia była równa kwocie wnioskowanej.

W 2024 r. CELSA złożyła wniosek o wsparcie wysokości 147 233,3 tys. zł. W dniu 30 października 2024 r. Prezes URE wydał decyzję przyznającą dla CELSA Huta Ostrowiec rekompensatę w wysokości wnioskowanej przez Spółkę.

W okresie objętym kontrolą (2019 - 30 czerwca 2024 r.) CELSA otrzymała ze środków publicznych, dysponowanych przez URE, wsparcie w łącznej wysokości 207 849,7 tys. zł jako pomoc związaną ze wzrostem kosztów energii elektrycznej, przeznaczoną dla podmiotów wykonujących działalność w sektorach energochłonnych, na podstawie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o *systemie rekompensat dla sektorów i podsektorów energochłonnych*.

(akta kontroli str. 8-16)

Kontrolą szczegółową objęto wniosek złożony w 2023 r. (za 2022 r.), na podstawie którego Prezes URE wydał w dniu 31 października 2023 r. decyzję przyznającą wsparcie w wysokości 88 971,3 tys. zł, tj. w wysokości wnioskowanej przez CELSA.

Wniosek został złożony w dniu 24 marca 2023 r. tj. w terminie określonym w art. 10 ust. 2 ustawy o *systemie rekompensat*. Wniosek zawierał elementy wskazane w art. 10 ust. 3 tej ustawy, tj. oznaczenie wnioskodawcy i jego siedziby; nr identyfikacji podatkowej; określenie wielkości wnioskodawcy; dane dotyczące każdej instalacji, w odniesieniu do której wnioskodawca ubiega się o przyznanie rekompensat z podaniem informacji o produktach wytwarzanych w instalacji, wielkości produkcji

i zużyciu energii elektrycznej oraz stosunku emisji pośrednich dotyczących wytwarzanych produktów do wszystkich emisji.

Do wniosku załączono wymagane w art. 10 ust. 5 ustawy o systemie rekompensat, tj. odpis zwykły księgi wieczystej (stan na dzień 2023-03-07) potwierdzający posiadanie przez wnioskodawcę tytułu prawnego do instalacji, którą eksploatuje; kopię certyfikatu ISO 14001:2015⁷; oświadczenie wnioskodawcy, iż nie jest przedsiębiorstwem znajdującym się w trudnej sytuacji⁸; zaświadczenie z US⁹ o niezaleganiu w podatkach lub stwierdzające stan zaległości na 3 marca 2023 r.; zaświadczenie z ZUS o niezaleganiu w opłacaniu składek na 2 marca 2023 r. oraz pozostałe wymagane oświadczenia i opinię weryfikatora dotyczącą poprawności, wiarygodności oraz dokładności danych zawartych we wniosku, wraz z metodyką zbierania danych zawartych we wniosku.

Kontrola wymienionych powyżej dokumentów potwierdziła, iż wnioskodawca kwalifikował się do korzystania z przedmiotowego wsparcia rekompensującego wzrost cen energii elektrycznej.

(akta kontroli str. 92-105, 125-217)

W celu ustalenia wielkości wsparcia za 2022 r., sporządzono i załączono do wniosku złożonego do URE:

- zestawienie faktur zakupu energii elektrycznej i faktur korygujących (wraz z kopiami tych faktur),
- zestawienie faktur sprzedaży energii elektrycznej,
- metodykę zbierania danych,
- schemat układu zasilania,
- arkusze rozliczeniowe energii elektrycznej oraz klucz podziału (rozliczeń) na odbiorców wewnętrznych i zewnętrznych,
- rozliczenia szczegółowe obejmujące spisy liczników,
- raporty z wielkości emisji oraz sprawozdania z ich weryfikacji,
- raporty dotyczące poziomu działalności oraz sprawozdania z ich weryfikacji.

W toku czynności kontrolnych NIK zweryfikowano dane dotyczące wielkości zakupu energii elektrycznej oraz sposób rozliczenia jej zużycia przypadający na poszczególne instalacje, co do których występowało o wsparcie, oraz poziomy raportowanych wielkości produkcji na poszczególnych instalacjach. Kontrolę przeprowadzono w oparciu o dane przekazane do URE oraz wygenerowane w toku czynności kontrolnych odpowiednie zestawienia z systemu finansowo-księgowego oraz prowadzonych w CELSA ewidencji z systemu SAP. Kontrola potwierdziła prawidłowość danych przekazanych przez CELSA do URE celem ustalenia wielkości przysługującego Spółce wsparcia.

W 2022 r. Spółka zakupiła [...] ¹⁰ MWh energii elektrycznej, z których zgodnie z przyjętą metodyką obliczeń, tj. pomniejszeniu o energię sprzedaną i zużytą poza

⁷ Jednostka certyfikująca: 5* Floor, 66 Prescott Street, London E1 8HG, United Kingdom Biuro lokalne: C/Valportillo Primera 22-24, Edificio Caoba, Pol. Ind. La Granja, 28108 Alcobendas, Madrid, Spain.

⁸ W rozumieniu komunikatu Komisji - Wytyczne dotyczące pomocy państwa na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw niefinansowych znajdujących się w trudnej sytuacji (Dz.Urz. UE C z 2014 r. Nr 249, str. 1 oraz Dz. Urz. UE C z 2020 r. Nr 224, str. 2).

⁹ Urząd Skarbowy.

¹⁰ Treść wyłączono na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2022r. poz. 902) i art. 11 ust. ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2022 r. poz. 1233) NIK wyłączyła jawność informacji w zakresie tajemnicy przedsiębiorstwa. Wyłączenia tego dokonano w interesie Spółki. W dalszej części wystąpienia w nawiasach kwadratowych dokonano wyłączenia informacji stanowiącej tajemnicę przedsiębiorstwa.

instalacjami wymienionymi we wniosku ([...] MWh) jako niekwalifikującą się, do obliczeń, przyjęto zużycie w ilości [...] MWh.

W 2022 r. wielkość produkcji na wszystkich instalacjach ujętych we wniosku wyniosła [...] Mg. Według poszczególnych instalacji, dla których wnioskowano o wsparcie, wielkości zużycia energii elektrycznej, wielkości produkcji, wskaźniki emisyjności zużycie energii elektrycznej w 2022 r., były następujące:

1. "STALOWNIA Elektryczna ZWK Stalownia Jakościowa":
 - Stal węglowa z pieca łukowego (PKD 24.10.T1.21) wskaźnik emisyjności (wyrażony w MgCO_2/Mg) wynosił 0,215, ilość produkcji [...] Mg, zużycie energii elektrycznej [...] MWh;
 - Stal stopowa z pieca łukowego (PKD 24.10.T1.31) wskaźnik emisyjności wynosił 0,268, ilość produkcji [...] Mg, zużycie energii [...] MWh;
2. "STALOWNIA Elektryczna ZWW Stalownia Ilościowa":
 - Stal węglowa z pieca łukowego (PKD 24.10.T1.21) wskaźnik emisyjności 0,215, ilość produkcji [...] Mg, zużycie energii [...] MWh.
3. Walcownia Drobna Pręty walcowane na gorąco, ze stali (PKD 24.10.6) wskaźnik emisyjności (wyrażony w %) wynosił 0,79128, ilość produkcji [...] Mg, zużycie energii [...] MWh.
4. Walcownia Średnia:
 - Pręty walcowane na gorąco, ze stali (PKD 24.10.6) wskaźnik emisyjności wynosił 0,79128, ilość produkcji [...] Mg, zużycie energii [...] MWh;
 - Kształtowniki otwarte, obrobione na gorąco ze stali, ścianka szczelna ze stali oraz elementy konstrukcyjne torów kolejowych lub tramwajowych ze stali (PKD 24.10.7) wskaźnik emisyjności wynosił 0,79128 ilość produkcji [...] Mg, zużycie energii [...], MWh.

Do obliczenia wielkości wsparcia zastosowano wzór określony w art. 7 ust. 2 ustawy o systemie rekompensat, tj. z zastosowaniem wskaźników emisyjności¹¹.

Biorąc pod uwagę przedstawione uprzednio wielkości i wskaźniki, oraz założone bezwzględnie: 75% poziom wsparcia, wskaźnik emisji dwutlenku węgla (CO_2) w wysokości 0,81 ($\text{Mg CO}_2/\text{MWh}$); terminową cenę uprawnień do emisji dla roku kalendarzowego, za który są przyznawane rekompensaty (247,18 zł) oraz przekształcony (według wzoru z ustawy o systemie rekompensat) wskaźnik emisyjności, wsparcie dla poszczególnych instalacji kształtowało się następująco:

"STALOWNIA Elektryczna ZWK Stalownia Jakościowa":

- Stal węglowa z pieca łukowego – [...] tys. zł.
- Stal stopowa z pieca łukowego – [...] tys. zł.

"STALOWNIA Elektryczna ZWW Stalownia Ilościowa" Stal węglowa z pieca łukowego – [...] tys. zł,

Walcownia Drobna Pręty walcowane na gorąco, ze stali – [...] tys. zł

¹¹ Określonych w załączniku nr 1 pkt 2 do rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2019/331 z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie ustanowienia przejściowych zasad dotyczących zharmonizowanego przydziału bezpłatnych uprawnień do emisji w całej Unii na podstawie art. 10a dyrektywy 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.Urz. UE L z 2019 r. Nr 59, str. 8), zwanego dalej „rozporządzeniem Komisji (UE) 2019/331”, dla którego wartość wyrażona jest w megagramach dwutlenku węgla na megagramy ($\text{Mg CO}_2/\text{Mg}$) produktu.

Walcownia Średnia:

- Pręty walcowane na gorąco, ze stali – [...] tys. zł
- Kształtowniki otwarte, ścianka szczelna ze stali oraz elementy konstrukcyjne torów kolejowych lub tramwajowych ze stali – [...] tys. zł.

Ogółem, przy zastosowaniu wzoru z art. 7 ust. 2 ustawy o systemie wsparcia, pomoc wyniosła 79 798,6 tys. zł. Uwzględniając postanowienia art. 7 ust. 9 ww. ustawy wyliczone wsparcie należało pomniejszyć o kwotę odpowiadającą wyliczeniu według wzoru z art. 7 ust. 3, przy założeniu zużycia energii elektrycznej w ilości jednej gigawatogodziny (GWh).

Dla analizowanego wsparcia była to kwota pomniejszenia o 118,8 tys. zł, zatem należne dla CELSA wsparcie wynosiło 79 679,8 tys. zł.

(akta kontroli, str. CD Arkusz obliczeniowy)

Zgodnie z art. 7a ustawy o systemie rekompensat w przypadku, gdy łączna wysokość rekompensat nie przekracza maksymalnego limitu środków finansowych przeznaczanych na przyznanie rekompensat za dany rok kalendarzowy (art. 6 ust. 1 i 2) CELSA miała prawo złożyć w terminie do 31 lipca 2023 r. oświadczenie oraz dokumenty uprawniające do zwiększenia rekompensaty.

W dniu 17 lipca 2023 r., tj. w terminie przewidzianym w ustawie CELSA złożyła wnioszek o zwiększenie rekompensaty. Wysokość zwiększenia, o którym mowa w art. 7a ust. 1, stanowiła różnicę pomiędzy jedną trzecią wartości rekompensat obliczonych, a wartością odpowiadającą 1,5% wartości dodanej brutto tego podmiotu w roku kalendarzowym, za który są przyznawane rekompensaty.

Dla CELSA wartość dodaną brutto należało obliczyć jako przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi pomniejszone o koszty działalności operacyjnej po wyłączeniu kosztów amortyzacji, wynagrodzeń oraz ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń na rzecz pracowników, powiększone o pozostałe przychody operacyjne i pomniejszone o pozostałe koszty operacyjne.

CELSA przekazała do URE sprawozdanie z wyliczenia wartości dodanej brutto (wskaznika GVA), w którym wskazano wartość GVA w kwocie 1 153 866 tys. zł. Dane zawarte w sprawozdaniu do URE wynikały z zatwierdzonego sprawozdania finansowego CELSA za 2022 r. Prawidłowość wyliczenia GVA potwierdził w opinii biegły rewident w wyniku przeprowadzonej usługi atestacyjnej w zakresie prawidłowości wyliczenia wartości dodanej za 2022 r. zgodnie z podstawą jej obliczenia (art. 7b ust. 4 ustawy o systemie rekompensat).

Zwiększenie rekompensaty za 2022 r. wyniosło zatem 9 291,5 tys. zł, stanowiąc różnicę pomiędzy 1/3 wyliczonych rekompensat za 2022 r. (26 599,5 tys. zł) a 1,5% GVA (17 308,0 tys. zł).

Kontrola adekwatnych pozycji sprawozdania finansowego za 2022 r. oraz kontrola rachunkowa potwierdza prawidłowość wyliczeń GVA za 2022 r. oraz prawidłowość wyliczenia zwiększenia rekompensaty.

W dniu 31 października 2023 r. Prezes URE wydał decyzję Nr RS-2022/4985/4/2023, którą ustalił wielkość rekompensaty na 88 791,3 tys. zł, w tym 79 679,8 tys. zł stanowiące kwotę rekompensat obliczonych zgodnie z art. 7 ust. 2 i 9 291,5 tys. zł z tytułu zwiększenia, o którym mowa w art. 7a ust. 1 ustawy o systemie rekompensat.

(akta kontroli str. 18, 326-329)

1.2 Realizacja przez beneficjenta obowiązku wynikającego z art. 12 ustawy o systemie rekompensat

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z art. 12 ustawy o systemie rekompensat podmiot, któremu przyznano rekompensaty, jest obowiązany do prowadzenia produkcji w instalacji przez okres dwóch lat następujących po roku kalendarzowym, w którym zostały rekompensaty przyznane.

Według wyjaśnień Dyrektora ds. finansowych¹² Spółka nieprzerwanie prowadzi działalność produkcyjną, w odniesieniu do wszystkich instalacji wykazywanych we wnioskach o przyznanie rekompensat, tj.: Stalownia Ilościowa (ZWW), Stalownia Jakościowa (ZWK), Walcownia Drobną (Walcownia 1), Walcownia Średnia (Walcownia 2). Ciągłość działalności dotyczy wszystkich okresów, tj. lat 2019-2024, jak również jest zgodnie ze stanem obecnym kontynuowana.

Powyższe wyjaśnienia potwierdzono poprzez analizę sprawozdań GUS F-02 (Meldunek o produkcji wyrobów i zapasach), oraz oględziny przeprowadzone w toku czynności kontrolnych.

(akta kontroli str. 322-325)

1.3 Prawdliwość pozyskiwania przez beneficjenta pomocy przyznawanej w programie rządowym, realizowanym przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej¹³ oraz przestrzeganie postanowień umowy zawartej z NFOŚiGW.

Opis stanu faktycznego

CELSA w okresie 2019-2024 (I połowa) jednokrotnie (w 2023 r.) złożyła wniosek o wsparcie za 2022 r. w ramach programu rządowego pod nazwą „Pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2022 r.”¹⁴.

CELSA spełniała warunki jako przedsiębiorca kwalifikujący się do złożenia wniosku i otrzymania pomocy, tj.:

- wykonywała działalność gospodarczą na dzień złożenia wniosku, w okresie referencyjnym i w okresie kwalifikowalnym,
- ponosiła koszty zakupu energii elektrycznej i gazu ziemnego (zużytych na własne potrzeby) wyższe, niż poziomy wskaźników określone w programie,
- co najmniej 50% przychodu w okresie referencyjnym i kwalifikowanym pochodziło z działalności z PKD 24.10 (Produkcja surówki żelazostopów, żeliwa i stali oraz wyrobów hutniczych),
- nie znajdowała się w likwidacji albo upadłości,
- nie zalegała z zapłatą podatków oraz składek na ubezpieczenia społeczne,
- nie była objęta sankcjami lub przedsiębiorcą będącym własnością podmiotów objętych sankcjami w związku z agresją Rosji na Ukrainę.

Spółka nie była również przedsiębiorcą uprawnionym w okresie kwalifikowanym do zakupu energii elektrycznej po ustalonej cenie maksymalnej, na podstawie ustawy z 27 października 2022 r. o środkach nadzwyczajnych mających na celu ograniczenie wysokości cen energii elektrycznej oraz wsparciu niektórych odbiorców w 2023 r.¹⁵

W toku kontroli, na podstawie badania pobranych z systemu finansowego SAP zestawień obejmujących: produkcję poszczególnych wyrobów w poszczególnych instalacjach, osiągane przychody ze sprzedaży tych wyrobów, zakup energii

¹² Pismo z dnia 25 lipca 2024 r. (odpowiedź na pismo NIK 1).

¹³ Dalej także: NFOŚiGW.

¹⁴ Dalej również „program”.

¹⁵ Dz. U z 2022 r. poz. 2243.

elektrycznej i gazu ziemnego, potwierdzono, że dane wskazane we wniosku wynikają z prowadzonych przez Spółkę ewidencji i sprawozdań, tj. że [...] % przychodu, zarówno w okresie referencyjnym jak i kwalifikowanym, pochodziło z działalności zgłoszonej pod kodem PKD 21.10 (Produkcja surowców żelazostopów, żeliwa i stali oraz wyrobów hutniczych), oraz że koszty zakupu energii elektrycznej i gazu ziemnego stanowią [...] % (w okresie referencyjnym 2021 r.) i [...] % (w okresie styczeń – czerwiec 2022 r.) wartości produkcji.

W zakresie kosztów kwalifikowanych CELSA wskazała koszty zakupu energii elektrycznej i gazu ziemnego poniesione w wybranych miesiącach okresu (od lutego do sierpnia 2022 r.) w wysokości [...] tys. zł, co przy założeniu programu, iż maksymalna kwota pomocy, która może zostać udzielona każdemu wnioskodawcy nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych, wielkość maksymalnego wsparcia mogła wynieść [...] tys. zł. Kolejnym zapisem programu postanowiono, że maksymalna kwota pomocy udzielonej wnioskodawcy niebędącemu częścią grupy kapitałowej albo wnioskodawcom z jednej grupy kapitałowej nie może przekroczyć 4 mln EUR. Program przewidywał możliwość zwiększenia maksymalnej kwoty pomocy, w sytuacji, gdy przedsiębiorca wykaże obniżenie wskaźnika EBITDA o co najmniej 40% w 2022 r. w porównaniu do 2021 r. albo za drugie półrocze 2022 r. w porównaniu do analogicznego okresu w 2021 r., lub wykaże ujemną EBITDĘ w tych okresach¹⁶.

CELSA zawarła z NFOŚiGW (ostatni podpis 9 marca 2023 r.) umowę o udzielenie pomocy publicznej w związku ze wzrostem cen energii elektrycznej i gazu ziemnego, w której w § 1 ust. 5 wskazano, iż beneficjent wnioskuje o udzielenie pomocy publicznej w kwocie 71 468,0 tys. zł, zgodnie ze złożonym wnioskiem o udzielenie pomocy publicznej z zastrzeżeniem, że wysokość udzielonej pomocy publicznej może podlegać pomniejszeniu na zasadach określonych w Programie i umowie.

Według sprawozdań finansowych EBITDA za 2021 r. wynosiła [...] tys. zł, natomiast za 2022 r. [...] tys. zł. Nie nastąpił zatem spadek EBITDA, w związku z czym nie było podstaw do zwiększenia kwoty pomocy.

Według wyjaśnień zastępcy dyrektora ds. finansowych¹⁷ wskazane kwoty, tj. wnioskowana do NFOŚiGW i otrzymana od NFOŚiGW, nie oznacza negatywnego rozpatrzenia jakiegokolwiek części wniosku. Zgodnie z zasadami programu pomoc była ograniczona do maksymalnej kwoty 4 mln EUR. Na etapie składania wniosku Spółka potrafiła oszacować wysokość pomocy, którą otrzyma. Spółka znając wysokość kosztów kwalifikowanych, które wykazywane były we wniosku, mogła spodziewać się, że pomoc wyniesie do 4 mln EUR, zgodnie z ustalonym limitem maksymalnego poziomu wsparcia przewidzianego w programie. Na etapie składania wniosku nie był znany kurs EUR po jakim wyżej wspomniany limit zostanie przewalutowany na złotówki, dlatego też Spółka we wniosku wykazała wyższą wartość kosztów kwalifikowanych w PLN. Przeliczenie to odbywało się już po etapie składania wniosków.

Dodatkowo zgodnie z zasadami programu w przypadku, w którym wartość wszystkich pozytywnie rozpatrzonych wniosków, przekroczyłaby budżet programu, pomoc zostałaby udzielona w kwocie pomniejszonej proporcjonalnie do udziału kwoty budżetu programu do łącznej wartości pomocy wynikającej z pozytywnie rozpatrzonych wniosków. Na etapie składania wniosku Spółka nie miała świadomości

¹⁶ Zwiększona kwota pomocy udzielonej wnioskodawcy nie może przekroczyć 80% kosztów kwalifikowanych, przy czym wskaźnik EBITDA w 2022 r. z uwzględnieniem udzielonej pomocy nie może być wyższy niż 70% wartości tego wskaźnika w 2021 r. Jeśli wskaźnik EBITDA w 2021 r. i w 2022 r. jest ujemny, to pomoc nie może spowodować, że wskaźnik EBITDA w 2022 r. osiągnie wartość dodatnią albo.

¹⁷ Pismo CELSA z dnia 28 sierpnia 2024 r.

czy z tej przyczyny pomoc będzie ograniczana. Na każdym etapie aplikowania o wsparcie pewnym było, że faktyczna pomoc wyniesie nie więcej niż 4 mln EUR.

(akta kontroli str. 30-91, 449-460)

1.4 Rozliczenie pomocy otrzymanej z NFOŚiGW

W związku z otrzymanym wsparciem w wysokości 18 734,4 tys. zł¹⁸, udzielonym na podstawie wniosku nr 0184/REK/2023 i umowy zawartej z NFOŚiGW z dnia 9 marca 2023 r., CELSA złożyła do NFOŚiGW w terminie¹⁹ przewidzianym w programie „Pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2022 r.” rozliczenie udzielonej pomocy. Do formularza rozliczenia załączono: sprawozdanie beneficjenta wraz z notami objaśniającymi oraz Raport niezależnego biegłego rewidenta z wykonania usługi atestacyjnej dającej racjonalną pewność. Przedmiotem usługi biegłego rewidenta była ocena czy „Sprawozdanie Beneficjenta przedstawiające przyjęte założenia, wykorzystane dowody oraz dokonane obliczenia w zakresie poniesionych kosztów zakupu energii elektrycznej lub gazu ziemnego oraz wykazanego wskaźnika EBITDA w 2021 r. i 2022 r. w przypadku złożenia wniosku ze zwiększonym limitem, a także dowody spełnienia warunków i kryteriów udzielenia pomocy wraz z notami objaśniającymi zaprezentowanymi w załączniku do sprawozdania, zostało sporządzone zgodnie z podstawą sporządzenia. W raporcie Biegłego Rewidenta, między innymi zawarto:

- po zapoznaniu się ze złożonym wnioskiem, ustaleniu zasad i założeń, które CELSA przyjęła do wyliczeń przychodów/wartości produkcji, kosztów kwalifikowanych poniesionych na zakup energii elektrycznej i gazu ziemnego w okresie kwalifikowanym i referencyjnym,
- uzgodnieniu na wybranej próbie, danych ilościowych dotyczących wykorzystanych energii elektrycznej i gazu ziemnego na potrzeby własne z dowodami, w tym danymi wynikającymi z faktur zakupu oraz prowadzonych rejestrów,
- sprawdzeniu na wybranej próbie, czy zaprezentowane wartości dotyczące kwot przychodów / wartości produkcji w okresie referencyjnym i okresie kwalifikowanym są zgodne z informacją zawartą w księgach rachunkowych lub sprawozdaniach finansowych oraz ocenie prawidłowości ich przypisania do zawartych we wniosku kodów PKD,
- sprawdzeniu, czy ilość nabytej energii elektrycznej / nabytego gazu ziemnego oraz średnia miesięczna cena netto nabytej energii / nabytego gazu w okresie referencyjnym i okresie kwalifikowanym jest zgodna z przyjętym sposobem obliczenia,
- sprawozdanie zostało sporządzone, we wszystkich istotnych aspektach, zgodnie z podstawą sporządzenia.

Kontrolą NIK objęto przekazane przez CELSA sprawozdania finansowe (2021 r. i 2022 r.), wygenerowane z systemu SAP zestawienia w zakresie wielkości produkcji oraz zestawienia faktur i faktury zakupu energii elektrycznej i gazu ziemnego. Skontrolowano zgodność danych zawartych w formularzu rozliczenia z danymi wynikającymi ze sprawozdań finansowych, raportów produkcji oraz dokumentów źródłowych, tj. faktur zakupu energii elektrycznej i gazu ziemnego. Kontrola potwierdziła, iż CELSA pozyskała w sposób prawidłowy pomoc przyznaną w programie rządowym „Pomoc dla sektorów energochłonnych związana z nagłymi wzrostami cen gazu ziemnego i energii elektrycznej w 2022 r.”

¹⁸ Wsparcie podstawowe (4 mln EUR).

¹⁹ Do 31 marca 2023 r. (złożono 30 marca 2023 r.)

1.5 Identyfikacja przez beneficjenta barier techniczno-organizacyjnych w procesie aplikowania, wdrażania i rozliczania programów realizowanych przez URE i NFOŚiGW

Opis stanu faktycznego

Według wyjaśnień dyrektora ds. finansowych²⁰ Spółka nie identyfikowała barier techniczno-organizacyjnych w procesach składania i procedowania wniosków o wsparcie uzyskane z URE, jak i pomocy uzyskanej z NFOŚiGW. Wnioski składane do URE i NFOŚiGW rozpatrywane były w określonych terminach. NFOŚiGW wywiązał się ze wszystkich zobowiązań zawartej ze Spółką umowy.

(akta kontroli str. 8-12)

1.6 Działania inwestycyjne beneficjenta w zakresie ograniczenia energochłonności w latach 2019-2024 i ich efekty

Opis stanu faktycznego

W decyzji Prezesa URE Nr RS-2022/4985/4/2023 przyznającej rekompensatę za 2023 r. wskazano, że podmiot któremu zostały przyznane rekompensaty, będący podmiotem, o którym mowa w art 36 ust 1 lub 2 ustawy z dnia 20 maja 2016 r. *o efektywności energetycznej*²¹ jest obowiązany do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych w rozumieniu art. 3 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 12 czerwca 2015 r. *o systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych lub poprawy efektywności energetycznej* w rozumieniu art 2 pkt 3 ustawy *o efektywności energetycznej* (art 12a ustawy). Kwestie związane z realizacją ww. obowiązku uregulowane zostały w art. 12a i 12b ustawy *o systemie rekompensat*.

Prezes CELSA w oświadczeniu z 13 grudnia 2023 r. zobowiązał się do zrealizowania przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej w rozumieniu art. 2 pkt 12 ustawy *o efektywności energetycznej*, wskazanych w ostatnim na dzień złożenia wniosku o przyznanie rekompensat audycie energetycznym przedsiębiorstwa, o którym mowa w rozdziale 5 ustawy *o efektywności energetycznej*, dla których okres zwrotu nakładów nie przekracza trzech lat - nie później niż w ciągu czterech lat od dnia wykonania audytu energetycznego przedsiębiorstwa, z którego przedsięwzięcia te wynikają.

Audyt energetyczny został wykonany w sierpniu 2021 r., zatem termin realizacji przedsięwzięć upływa w sierpniu 2025 r.

(akta kontroli str. 18-20, 368, 392)

W audycie energetycznym rekomendowano następujące przedsięwzięcia modernizacyjne skutkujące docelowo oszczędnościami energii finalnej:

- modernizacja układu odgazowania próżniowego, przyjmując średnioroczną oszczędność energii finalnej na poziomie [...] toe²², dwudziestoletni okres uzyskiwania oszczędności, przy stopie zwrotu SBPT²³ równej [...];
- odzysk ciepła odpadowego ze spalin pieca pokrocznego 180T w Walcowni Drobnej, przyjmując średnioroczną oszczędność [...] toe, dwudziestoletni okres uzyskiwania oszczędności, przy SBPT [...];
- odzysk ciepła odpadowego ze spalin pieca pokrocznego 250T w Walcowni Średniej, przyjmując średnioroczną oszczędność [...] toe, dwudziestoletni okres uzyskiwania oszczędności, przy SBPT [...];

²⁰ Pismo z 25 lipca 2024 r.

²¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1047. Dalej: ustawa *o efektywności energetycznej*.

²² Tona oleju ekwiwalentnego - energetyczny równoważnik jednej metrycznej tony ropy naftowej o wartości opałowej równej 10000 kcal/kg.

²³ SPBT (z ang. *Simple Payback Time*) SPBT, prosty okres zwrotu, - liczba lat, w których inwestycja zwróci się w pełni dzięki uzyskanym oszczędnościom.

- instalacja fotowoltaiczna, przyjmując średnioroczną oszczędność [...] toe, dwudziestoletni okres uzyskiwania oszczędności przy SBPT [...];
- modernizację układu zgazowania ciekłego tlenu, przyjmując średnioroczną oszczędność [...] toe, piętnastoletni okres uzyskiwania oszczędności, przy SBPT [...].

(akta kontroli str. 368-392)

O przeprowadzonym audycie i potencjalnych możliwościach ograniczenia zużycia energii finalnej CELSA zawiadomiła Prezesa URE 14 września 2021 r.

Powyższe wskazuje, że trzy zadania dla których okres zwrotu nakładów inwestycyjnych nie przekracza trzech lat, stały się obligatoryjne w związku z otrzymanymi rekompensatami od URE.

W dniu 21 grudnia 2023 r. CELSA przekazała do URE informacje i sprawozdania potwierdzające wykonanie obowiązku ograniczenia emisji gazów cieplarnianych lub poprawy efektywności energetycznej dla sektorów i podsektorów energochłonnych w odniesieniu do rekompensat, w których wskazano realizację trzech zadań, tj. odzysk ciepła z pieca pokrocznego 180T w Walcowni Drobnej; odzysk ciepła z pieca pokrocznego 250T w Walcowni Średniej; modernizację układu zgazowania tlenu. Termin rozpoczęcia realizacji zadań dot. odzysku ciepła wskazano na 2024 r. a modernizacji układu zgazowania tlenu na 2023 r. Termin zakończenia realizacji ww. zadań wskazano na sierpień 2025 r.

(akta kontroli str. 354-393)

Według wyjaśnień zastępcy dyrektora ds. finansowych²⁴ realizacja obowiązku zwiększenia efektywności energetycznej za rok 2021 CELSA zrealizowała poprzez zakup i umorzenie gwarancji pochodzenia energii elektrycznej z OZE w łącznej ilości [...] MWh, przy wolumenie objętym obowiązkiem [...] MWh, zgodnie ze sprawozdaniem potwierdzającym wykonanie obowiązku ograniczenia emisji gazów cieplarnianych lub poprawy efektywności energetycznej, o którym mowa w art. 12a ust. 1 ustawy o systemie rekompensat w odniesieniu do rekompensat przyznanych za rok 2021, złożonego do URE w dniu 21 grudnia 2023 r. Realizacja obowiązku za 2022 r. odbywa się poprzez realizowanie przedsięwzięć wynikających z audytu energetycznego, zgodnie z oświadczeniem złożonym przez CELSA z 14 grudnia 2023 r. Realizacja obowiązku dotyczy przeprowadzenia inwestycji, których szacowany czas zwrotu nakładów jest krótszy niż trzy lata, a zatem są to trzy inwestycje spośród pięciu przedsięwzięć modernizacyjnych proponowanych w raporcie efektywności energetycznej:

1. Modernizacja układu zgazowania ciekłego tlenu – przewidywany czas zwrotu nakładów 1,11 lat. Modernizacja zakłada wykorzystanie ciepła zawartego w powietrzu atmosferycznym na ogrzanie, a w konsekwencji zgazowanie tlenu. Obecnie prowadzony proces zgazowania tlenu polega na dostarczeniu dużej ilości pary technologicznej o wysokich parametrach na wymiennik, przez który przepływa ciekły tlen o bardzo niskiej temperaturze. Wdrożenie inwestycji pozwoli zredukować zużycie pary na wskazany proces technologiczny do zera.
2. Odzysk ciepła odpadowego ze spalin pieca pokrocznego 180 T w Walcowni Drobnej – przewidywany czas zwrotu nakładów 0,66 lat. Modernizacja obejmuje wykonanie instalacji odzysku ciepła ze spalin za rekuperatorem pieca pokrocznego 180T. Modernizacja polega na wymianie trzech ścian (dwóch bocznych i górnej) przewodu spalin na szczelne ściany kotłowe w chłodzeniu

²⁴ Pismo z dnia 28 sierpnia 2024 r.

wodnym. System chłodzenia zastosowanych ścian wykonany zostanie w cyrkulacji naturalnej ze zbiornikiem wyrównawczym zabudowanym powyżej przewodów spalinowych. Zbiornik wyrównawczy zabezpieczony zostanie przyrządem syfonowym na ciśnienie mniejsze od 0,5 bar. Zaproponowany system uznano za bezpieczny, niewymagający stałej obsługi. Odzyskane ciepło przekazywane będzie ze zbiornika wyrównawczego na wymienniki płytowe za pomocą pompy obiegowej. Z wymienników tych nastąpi odbiór ciepła na sieć powrotną.

3. Odzysk ciepła odpadowego ze spalin pieca pokrocznego 250t w Walcowni Średniej – przewidywany czas zwrotu nakładów 0,17 lat. Modernizacja obejmuje zakres jak w zadaniu opisanym poprzednio.

Kontrola dokumentów w zakresie stanu realizacji ww. zadań wykazała, że:

- Zadanie pierwsze (Modernizacja układu zgazowania ciekłego tlenu) zostało zakończone. Protokołem odbioru robót (końcowy) z 23 lipca 2024 r. potwierdzono zakończenie prac 24 czerwca 2024 r., wykonanie instalacji (bez uwag) oraz odbiór instalacji przez UDT w dniu 23 lipca 2024 r.
- Zadanie drugie i trzecie pozostawało w toku realizacji. W dniu 11 czerwca 2024 r, CELSA zawarła umowę na zaprojektowanie, wykonanie, dostawę wraz z montażem instalacji odzysku ciepła, odpowiednio dla pieca pokrocznego²⁵ 250T oraz 180 T Walcowni Drobnej i Średniej. Strony ustaliły, że ww. zakres prac zostanie wykonany w terminie [...] tygodni od podpisania umowy, z zastrzeżeniem, iż wykonanie instalacji na piecu 180T nastąpi po uruchomieniu instalacji dla pieca 250T oraz [...] dni pracy przy wyłączonym piecu.

Poza wymienionymi powyżej inwestycjami, CELSA realizowała również zadanie obejmujące zainstalowanie nowego systemu wytwarzania próżni do odgazowania stali w stalowni jakościowej, poprzez zastosowanie pomp Edwardsa zamiast pary technologicznej, którego zakończenie planowane jest w 2024 r. i wpłynie na poprawę efektywności energetycznej.

(akta kontroli str. 447-601)

Jak wyjaśnił zastępca dyrektora ds. finansowych²⁶ Spółka w latach 2019-2024(pierwsza połowa) podejmowała również inne różne działania, których celem była optymalizacja procesów produkcyjnych oraz działania zmierzające do ograniczenia zużycia energii lub zwiększenia efektywności energetycznej.

W zakresie działań organizacyjnych, były to: monitoring i planowanie produkcji, zwiększenie udziału gorącego wsadu²⁷ na walcowniach i ZWK, poprawa efektywności procesu wytopu poprzez optymalizację zużycia surowców, jakości surowców i złomu oraz produkcję dużych sekwencji w Stalowni, monitorowanie i poprawa czasu przebudów i postojów nieplanowanych w celu zredukowania biegu jałowego w walcowniach oraz rozwój świadomości pracowników - wdrażanie dobrych nawyków wśród załogi w zakresie zużycia energii elektrycznej i gazu.

W zakresie działań o charakterze technicznym, były to: poprawa stanu technicznego pieców w celu wyeliminowania utraty ciepła, automatyzacja procesów w celu zwiększenia efektywności spalania w piecach ZWK, poprawa efektywności procesów

²⁵ Piec przeznaczony do nagrzewania elementów stalowych przed obróbką plastyczną do temperatury ok. 1250°C.

²⁶ Pismo z dnia 25 lipca 2024 r.

²⁷ Gorące wlewy stali przekazywane ze stalowni do walcowni, których temperatura obniża się, co do zasady, w trybie ciągłym poddawane są obróbce plastycznej, jednak przed poddaniem ich obróbce muszą osiągać temperaturę około 1250 °C, za co odpowiada piec pokroczny. Natomiast różne aspekty organizacji produkcji (np. awarie, przestoje itp.) mogą powodować konieczność krótszego lub dłuższego magazynowania gorących wlewów, co z kolei wymusza zużycie większych ilości gazu ziemnego do ich ponownego rozgrzania do temp. około 1250°C.

spalania w piecach walcowni, obniżenie temperatury nagrzewania wsadu w walcowniach, wdrożenie modelu matematycznego sterowania pieców grzewczych na walcowniach, kamera termowizyjna i automatyka pieca w walcowni, uszczelnienie pokryw wygrzewarek do kadzi w celu zredukowania straty ciepła na Stalowni, zmniejszenie zużycia gazu ziemnego do wartości minimalnej podczas procesu topienia w Stalowni, zainstalowanie falownika do układu sterowania wentylatorem pieca w walcowni, zainstalowanie falowników do instalacji wentylacji komór wentylacyjnych silników klatek walcowniczych, optymalizacja mocy cieplnych stref pieca dla profili mało wydajnych poprzez ograniczenie ciśnienia gazu i powietrza w walcowni, zmiana konstrukcji wewnętrznej pieca poprzez wykonanie dodatkowej przegrody pomiędzy strefami podgrzewczymi i grzewczymi dolnymi w celu ograniczenia strat cieplnych na walcowni, wykonanie termosów do magazynowania gorących wlewków w celu wykorzystania gorącego wsadu na walcowni, wymiana oświetlenia na energooszczędne, poprawa efektywności energetycznej sprężarkowni (wymiana sprężarek na bardziej wydajne o lepszym współczynniku efektywności energetycznej).

(akta kontroli str. 8-12)

1.7 Wpływ udzielonego wsparcia finansowego na sytuację finansową i ekonomiczną beneficjenta

Opis stanu faktycznego

W związku ze wzrostem rynkowych cen energii elektrycznej, między innymi z tytułu przenoszenia kosztów zakupu uprawnień do emisji CO₂ na ceny energii elektrycznej zużywanej do wytwarzania produktów oraz wzrostem cen gazu ziemnego, CELSA otrzymała pomoc publiczną z programu URE i NFOŚiGW.

Otrzymane wsparcie CELSA zaliczała do przychodów roku sprawozdawczego, w którym środki wsparcia wpływały na rachunek Spółki co oznaczało, że wsparcie za dany rok kalendarzowy znalazło odzwierciedlenie w rachunku zysków i strat roku następnego.

Na rachunek CELSA wpłynęły następujące wielkości wsparcia:

- w 2020 r. 29 926,4 tys. zł (wsparcie z URE),
- w 2021 r. 46 991,9 tys. zł (wsparcie z URE),
- w 2022 r. 41 960,0 tys. zł (wsparcie z URE),
- w 2023 r. 88 971,3 tys. zł (wsparcie z URE), oraz 18 734,4 tys. zł (wsparcie z NFOŚiGW).

W 2024 r. spodziewane jest wsparcie w wysokości 147 233,3 tys. zł, o które CELSA wniosowała do URE za rok 2023.

Sytuacja ekonomiczna Spółki w latach 2019-2023 przedstawiała się następująco:

2019 r.

Przychody ze sprzedaży ogółem wyniosły 2 813 565 tys. zł, w tym ze sprzedaży produktów [...] tys. zł, co odpowiadało [...] tys. ton wyrobów gotowych. Koszty działalności operacyjnej ogółem wyniosły 2 540 161 tys. zł, w tym około [...] % stanowił koszt zakupu energii elektrycznej ([...] tys. zł). Udział kosztu energii w jednej tonie produktu wyniósł [...] zł.

Po uwzględnieniu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych oraz finansowych Spółka osiągnęła zysk netto w wysokości 71 047 tys. zł.

Wskaźnik rentowności sprzedaży netto (ROS)²⁸ osiągnął poziom 2,5%.

²⁸ Wskaźnik rentowności sprzedaży ROS (z ang. *Return on Sales*) Wynik finansowy ×100%/ Przychody ze sprzedaży.

Wskaźniki płynności (bieżącej CR²⁹, szybkiej QR³⁰ i gotówkowej C_{SH}R³¹) odpowiednio wyniosły [...].

Należności były realizowane średnio po [...] dniach (DSO³²) od dokonania sprzedaży. Wskaźnik zadłużenia ogólnego (DR³³) wyniósł [...] co oznacza, iż kapitały obce finansowały około [...] % aktywów Spółki.

Kapitał własny oraz zobowiązania długoterminowe finansowały około [...] % aktywów trwałych (srebrna reguła bilansowa³⁴), w tym kapitały własne około [...] % (złota reguła bilansowa³⁵).

Cztery instalacje o dofinansowanie działalności których wnioskowała Spółka, w podejściu biznesowym ujmowano w dwóch segmentach, tj. Zakład wyrobów walcowanych (Steel Division)³⁶ produkujący wyroby masowe (stal budowlaną) oraz Zakład wyrobów kutych (Forge Division)³⁷ produkujący wyroby specjalistyczne (jakościowe), dla których systemy ewidencyjne pozwalały na prezentację osiąganych wyników ekonomicznych. W 2019 r. EBITDA Steel Division osiągnęła wartość [...] tys. zł, a Forge Division [...] tys. zł.

2020 r.

Przychody ze sprzedaży ogółem wyniosły 2 416 869 tys. zł, w tym ze sprzedaży produktów [...] tys. zł, co odpowiadało [...] tys. ton wyrobów gotowych. Koszty działalności operacyjnej ogółem wyniosły 2 212 540 tys. zł, w tym około [...] % stanowił koszt zakupu energii elektrycznej ([...] tys. zł). Udział kosztu energii w jednej tonie produktu wyniósł [...] zł.

Po uwzględnieniu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych oraz finansowych, mimo zysku na sprzedaży ([...] tys. zł) Spółka osiągnęła [...] wysokości – [...] tys. zł. Wskaźnik rentowności sprzedaży netto osiągnął poziom [...] %.

Wskaźniki płynności (bieżącej, szybkiej i gotówkowej) odpowiednio wyniosły [...]

Należności były realizowane średnio po [...] dniach od dokonania sprzedaży.

Wskaźnik zadłużenia ogólnego wyniósł [...].

Kapitał własny oraz zobowiązania długoterminowe finansowały całość aktywów trwałych, w tym kapitały własne około [...] %.

EBITDA Steel Division i Forge Division osiągnęła wartość [...] tys. zł i [...] tys. zł.

Dalsza analiza wyniku finansowego 2020 r. wskazuje, że o [...] netto zadecydowały [...], które w 2020 r. wyniosły [...] tys. zł. W porównaniu do roku 2019 r. ([...] tys. zł) [...] wzrosły dwukrotnie. Odsetki związane z finansowaniem działalności operacyjnej wyniosły [...] tys. zł, wobec [...] tys. zł, tj. były porównywalne rok do roku i do skali sprzedaży. Wzrosły natomiast inne koszty finansowe ([...] tys. zł), które w roku poprzednim wyniosły [...] tys. zł. Głównymi pozycjami były [...] tys. zł), których nie identyfikowano w roku poprzednim.

Zgodnie z polityką rachunkowości Spółka wycenia aktywa i zobowiązania według wartości godziwej. Transakcje wyrażone w walutach innych niż PLN są przeliczane na PLN przy zastosowaniu kursu obowiązującego w dniu zawarcia transakcji,

²⁹ CR (z ang. *Current Ratio*) Aktywa bieżące/Zobowiązania bieżące – poziom rekomendowany <1,2-2>.

³⁰ QR (z ang. *Quick Ratio*) (Aktywa bieżące-Zapasy-Rozliczenia międzyokresowe) /Pasywa bieżące – poziom rekomendowany <0,8-1,2>

³¹ C_{SH}R (z ang. *Cash Ratio*) Środki pieniężne/Pasywa bieżące – poziom rekomendowany <0,1-0,3>.

³² Wskaźnik cyklu regulowania należności w dniach DSO (z ang. *Days Sales Outstanding*) poziom optymalny (37 -52 dni).

³³ DR (z ang. *Debt Ratio*) Zobowiązania ogółem/Aktywa ogółem.

³⁴ Srebrna reguła bilansowa stanowi, iż całość posiadanych przez przedsiębiorstwo aktywów trwałych powinna być finansowana przy pomocy kapitałów stałych (kapitały własne + zobowiązania długoterminowe), oczekiwany poziom nie mniej niż 1.

³⁵ Złota reguła bilansowa stanowi iż aktywa trwałe powinny być finansowane w całości kapitałem własnym – oczekiwany poziom nie mniej niż 1.

³⁶ W skład zakładu wchodziły; Stalownia ZWW, Walcownia 1 i Walcownia 2.

³⁷ Stalownia ZWK.

a na dzień bilansowy aktywa i zobowiązania pieniężne wyrażone w walutach innych niż PLN są przeliczane na złote polskie przy zastosowaniu odpowiednio obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego średniego kursu ustalonego dla danej waluty przez Narodowy Bank Polski. Powstałe z przeliczenia różnice kursowe ujmowane są odpowiednio w pozycji przychodów (kosztów) finansowych.

W analizowanym wyniku finansowym za 2020 r., kosztach finansowych – różnice kursowe wynikały z [...]. Według analizy ryzyka walutowego sporządzonej przez Spółkę, przy sumie kredytów na 31 grudnia 2020 r. w wysokości [...] tys. zł. wielkość [...] tys. zł była narażona na ryzyko walutowe co oznacza, że wzrost ceny EUR o 10 groszy w kosztach finansowych (niezrealizowane różnice kursowe) odpowiada za ich zwiększenie o około [...] tys. zł.

2021 r.

Przychody ze sprzedaży ogółem wyniosły 3 779 006 tys. zł, w tym ze sprzedaży produktów [...] tys. zł, co odpowiadało [...] tys. ton wyrobów gotowych. Koszty działalności operacyjnej ogółem wyniosły 3 235 601 tys. zł, w tym około [...] % stanowił koszt zakupu energii elektrycznej ([...] tys. zł). Udział kosztu energii w jednej tonie produktu wyniósł [...] zł.

Po uwzględnieniu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych oraz finansowych, Spółka osiągnęła zysk netto w wysokości 367 349 tys. zł.

Wskaźnik rentowności sprzedaży netto osiągnął poziom 9,7%.

Wskaźniki płynności (bieżącej, szybkiej i gotówkowej) odpowiednio wyniosły [...].

Należności były realizowane średnio po [...] dniach od dokonania sprzedaży.

Wskaźnik zadłużenia ogólnego wyniósł [...].

Kapitał własny oraz zobowiązania długoterminowe finansowały całość aktywów trwałych, w tym kapitały własne w około [...] %.

EBITDA Steel Division osiągnęła wartość [...], [...] tys. zł, a Forge Division [...] tys. zł

2022 r.

Przychody ze sprzedaży ogółem wyniosły 4 839 555 tys. zł, w tym ze sprzedaży produktów [...] tys. zł, co odpowiadało [...] tys. ton wyrobów gotowych. Koszty działalności operacyjnej ogółem wyniosły 4 051 815 tys. zł, w tym około [...] % stanowił koszt zakupu energii elektrycznej ([...] tys. zł).

Udział kosztu energii w jednej tonie produktu wyniósł [...] zł.

Po uwzględnieniu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych oraz finansowych, Spółka osiągnęła zysk netto w wysokości 476 043 tys. zł.

Wskaźnik rentowności sprzedaży netto osiągnął poziom 9,8%.

Wskaźniki płynności (bieżącej, szybkiej i gotówkowej) odpowiednio wyniosły [...].

Należności były realizowane średnio po [...] dniach od dokonania sprzedaży.

Wskaźnik zadłużenia ogólnego wyniósł [...].

Kapitał własny oraz zobowiązania długoterminowe finansowały całość aktywów trwałych, w tym kapitały własne w około [...] %.

EBITDA Steel Division osiągnęła wartość [...] tys. zł, a Forge Division [...] tys. zł.

2023 r.

Przychody ze sprzedaży ogółem wyniosły 3 372 466 tys. zł, w tym ze sprzedaży produktów 3 259 682 tys. zł, co odpowiadało [...] tys. ton wyrobów gotowych.

Koszty działalności operacyjnej ogółem wyniosły 3 296 750 tys. zł, w tym około [...] % stanowił koszt zakupu energii elektrycznej ([...] tys. zł). Udział kosztu energii w jednej tonie produktu wyniósł [...] zł.

Po uwzględnieniu pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych oraz finansowych, Spółka osiągnęła zysk netto w wysokości 146 715 tys. zł.

Wskaźnik rentowności sprzedaży netto osiągnął poziom 4,5%.

Wskaźniki płynności (bieżącej, szybkiej i gotówkowej) odpowiednio wyniosły [...]. Należności były realizowane średnio po [...] dniach od dokonania sprzedaży. Wskaźnik zadłużenia ogólnego wyniósł [...]. Kapitał własny oraz zobowiązania długoterminowe finansowały całość aktywów trwałych, w tym kapitały własne w około [...]%. EBITDA Steel Division osiągnęła wartość [...] tys. zł, a Forge Division [...] tys. zł.

2024 r. (I półrocze)

W pierwszym półroczu 2024 r. przychody ze sprzedaży produktów wyniosły 1 565 508 tys. zł, co odpowiadało [...] tys. ton wyrobów gotowych. W tym okresie Spółka wydatkowała na zakup energii elektrycznej [...] tys. zł, co daje koszt na poziomie [...] zł w jednej tonie produktu.

Wskaźnik rentowności sprzedaży netto za sześć miesięcy 2024 r. był [...] osiągnął poziom [...]%.

Wskaźniki płynności (bieżącej, szybkiej i gotówkowej) pozostawały na poziomach zbliżonych do lat poprzednich, odpowiednio wynosząc [...].

Należności były realizowane średnio po [...] dniach od dokonania sprzedaży.

Wskaźnik zadłużenia ogólnego wyniósł [...].

Kapitał własny oraz zobowiązania długoterminowe finansowały całość aktywów trwałych, w tym kapitały własne około [...]%.

EBITDA Steel Division osiągnęła wartość [...] tys. zł, a Forge Division [...] tys. zł.

Szacunkowy wynik finansowy (zysk netto) na 30 czerwca 2024 r. to [...] tys. zł. W szacunku wyniku na 30 czerwca 2024 r. zostało uwzględnione częściowo wsparcie za 2023 r., o które Spółka wnioskowała (147 233,3 tys. zł), proporcjonalnie poprzez rozliczenie przychodu przyszłych okresów.

(akta kontroli, str. 394-465, 602-658)

Otrzymane wsparcie ze środków publicznych, odpowiednio: w 2020 r. obniżało osiągniętą stratę (-166 282 tys. zł) o około 15%; w 2021 r. udział wsparcia w osiągniętym zysku netto (367 349 tys. zł) wyniósł około 13%; w 2022 r. udział wsparcia w zysku netto (476 043 tys. zł) wyniósł około 9%; w 2023 r. udział wsparcia w zysku netto (146 715 tys. zł) wyniósł około 73%.

Wsparcie otrzymane, odpowiednio: za 2019 r. (29 926 tys. zł) stanowiło [...] % kosztów zakupu energii elektrycznej na potrzeby własne w tym roku; za 2020 r. wsparcie (46 991 tys. zł) stanowiło [...] %; za 2021 r. wsparcie (41 960 tys. zł) stanowiło [...] %; za 2022 r. wsparcie (107 705 tys. zł) stanowiło [...] % kosztów zakupu energii elektrycznej³⁸ na potrzeby własne (produkcyjne). Wsparcie wnioskowane za 2023 r. w przypadku jego pełnej realizacji stanowić będzie [...] % kosztu zakupu energii elektrycznej.

Analiza wskaźników płynności wskazuje [...] pomiędzy 2019 r. a 2020 r. W 2019 r. wskaźnik płynności bieżącej wynosił [...] a w 2020 [...]. Rok 2020 był pierwszym okresem sprawozdawczym, w którym ujęto otrzymane rekompensaty za 2019 r., jednak różnice wielkości wskaźników wynikały głównie z odnowienia kredytów bankowych. W bazowym roku 2019, kredyt występował w pozycji zobowiązań krótkoterminowych, zatem okres ten nie jest adekwatny do porównań.

Wskaźnik płynności bieżącej w okresie 2020-2024 r. wynosił odpowiednio: [...] natomiast bez uwzględniania wsparcia, wynosił odpowiednio: [...].

Wskaźniki płynności, zarówno z uwzględnieniem otrzymanego wsparcia jak i bez uwzględnienia kształtowały się w przedziałach uznanych za rekomendowane, co oznacza, że Spółka posiadała pełne zdolności terminowego regulowania swoich

³⁸ Za 2022 r. wskaźnik 19,9 odniesiono do ogółu kosztów energii elektrycznej, jednak kwota wsparcia 18 734 dotyczy wsparcia związanego ze zużyciem energii jak i gazu ziemnego.

zobowiązań. Podobne trendy wskazywały również wskaźniki płynności szybkiej oraz wskaźniki płynności gotówkowej.

W kontrolowanym okresie wskaźnik zadłużenia uległ [...] w 2023 r.

Wielkości przedstawionych powyżej wskaźników i kierunki ich zmian wskazują na stabilną pozycję finansową i ekonomiczną Spółki, zarówno z uwzględnieniem jak i bez uwzględnienia otrzymanego wsparcia.

Według wyjaśnień Dyrektora ds. finansowych³⁹ rekompensaty kosztów zużycia energii elektrycznej otrzymane z URE jak i z NFOŚiGW w latach 2020-2023 wydatnie zrekompensowały wzrost kosztów zakupu energii elektrycznej i gazu, które są podstawowymi nośnikami energii zużywanyymi w procesie produkcji stali. Wsparcie to pozwoliło zachować konkurencyjność cenową wyrobów w stosunku do cen wyrobów stalowych wytwarzanych w innych państwach UE oraz pomogło zachować płynność finansową Spółki.

(akta kontroli, str. 8-11, 16)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, dnia 12 listopada 2024 r.

Kontroler
Miroslaw Wójtowicz
Główny specjalista kp.

/ - /

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki, Skarbu
Państwa i Prywatyzacji
p.o. Dyrektora
Jakub Niemczyk

/ - /

.....
podpis

³⁹ Pismo Celsa z 25 lipca 2024 r.

